

Türkçe Eğitiminde Karagöz / Gölge Oyunları ile Değer Öğretimi

Tazegül DEMİR*

Banu ÖZDEMİR**

Özet- Bu çalışmada değer eğitiminde yadsınmaz bir katkısı olacağı düşünülen, öğrencilerin dikkatini çeken Hacivat ve Karagöz oyunlarının dil ve değer / karakter eğitiminde kullanımına yönelik bir seçki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada doküman incelemesi modeli kullanılarak basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle gölge oyunları tespit edilmiş ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4.-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerlerden hareketle Türkçe öğretiminde Gölge oyunları kullanılarak değer aktarımına yönelik bir deneme yapılmıştır. Araştırma sonucunda gölge oyunlarının Türkçe öğretiminde değer aktarımı ve öğretiminde çok zengin bir kaynak özelliği gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler- Türkçe eğitimi, gölge oyunu, Hacivat, Karagöz, karakter eğitimi, değer öğretimi.

Giriş

Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren içinde doğdukları toplumların var olan değerler sistemine dâhil olurlar. Bu sistem, toplumların ortak kabulleri-

*Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

E-posta: tazegul_d@hotmail.com

**Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

E-posta: banukurban@hotmail.com.

ni oluşturan değerlerini ve daha önce oluşturulmuş birikimlerini bünyesinde barındırır. Birey bu sistemle hayatın her aşamasında kendine uygun görülen seçenekleri tercih eder. Nitekim toplumdaki değerlere ait sınırlar daha önceden belirlenmiş ve bir ölçüt hâlini almıştır.

Ailede başlayıp sosyal çevrenin tesiriyle gelişen duyarlılıklar toplumsallaşmada önemli bir süreci oluşturur. Bu süreçte birey; toplumdaki bilgi, değer ve yenilikleri içselleştirir ve sorunlar karşısında bir tavır oluşturmayı öğrenir. Belli bir zaman geçtiğinde ise bu tavırla oluşturduğu bir bilgiyi başka bir bilgiye ulaşmada dayanak olarak kullanılır ve topluma ait değerleri kendi bünyesinde şekillendirir. Bu yolla artık toplum için ölçüt olan değerler, nesilden nesile geçer ve bir anlamda herkesin uymak zorunda olduğu örtülü kanunlar hâlini alır.

Değerler ve Değerlerin Aktarımı

İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83). Değer ve değer aktarımı konusu birçok disiplinin temel inceleme konusu olarak düşünülür. Çünkü toplumların özelliklerini ve içinde buldukları yapıyı anlamak için değerlerini ve bu değerleri nesiller arası nasıl aktardıklarını çok iyi analiz edebilmek gerekir. Bu analiz beraberinde bu kavramlara yönelik çok çeşitli tanımlamayı da beraberinde getirmiştir. Değerler, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü; bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzı; bireyi belli bir şekilde hissetmeye ve davranmaya yönlendiren doğru yanlış rehberi; bireylerin objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi ya da kötü, istenilen ya da istenmeyen, sevilen ya da sevilmeyen vb. gibi yargılarını oluşturan, standartlarını ve prensiplerini ifade eden terimler; değerlendirilen, değerli olduğuna hükmedilen, iyi ve arzu edilir olduğu düşünülen şey; bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar; ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (TDK, 2008; Akbaş, 2004; Doğan, 2004; Esmer, 1998; Halstead ve Taylor, 2000”den akt. Dönmez, 2006; Kılıç, 1996; Erdem, 2003: 56) olarak tanımlanabilir. Değerler bir inanç olması bakımından, dünyanın belli bir kısmıyla ilgili, algı, duygu ve bilgilerimizin bir bileşimidir (Güngör, 1998: 77). Genel olarak değerlendirilecek olursa değerler hem kişilerin hem de toplumdaki sosyal kont-

rol mekanizmalarının kaynağıdır. Kişilerin bireysel olarak olay ve durumlara yönelik yaklaşımlarında, kişiler arası ilişkileri düzenleyip, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerinde ölçüt oluştururlar. Bu yönleriyle değerler bireylerin hayatında düzenleyici ve yönlendirici işlevlere sahip güçlü bir olgudur.

Değerlerin bunların yanında inanışları içeren ve dolayısıyla da alışkanlıklar taşıyan olgular, fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân veren unsurlar, genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeyler olduğu ifade edilmektedir. Değerler iç disiplini oluşturur ve bu iç disiplin, değerler değişmediği sürece değişmez; ayrıca bireylerin yaşam biçimlerine de etki edecek toplumsal bir güce sahiptirler ve her alanla ilgilidirler ama alanların da kendine özgü değerleri vardır. Gelenek, görenek, örf ve adetler ise değerlerin topluma yansımalarını oluşturan güç unsurlarıdır. Değerlerin farklı kaynak ve içeriklere sahip almasının yanında bir biçimde sosyal oldukları ve beşerî olayları belirleyicilik işlevine sahip olmaları nedeniyle önemli toplumsal belirleyiciler oldukları söylenebilir. (Mengüşoğlu (1983)'ten akt. Aydın, 2003: 122; Cüceloğlu, 2001; Robbins, 1993: 87). Dolayısıyla toplumun fertlerini birbirine yaklaştıran, bir arada tutan, toplumun devamını sağlayan temel yargılar olan değerler kişilerin ekseni etrafında bulunan ve onların çevresindeki insanlarla karşı karşıya oldukları yüzlerini oluşturur. Toplumsal süreçler değerlerinden dolayı ya da doğrudan aktarımında önemli ortamları oluşturur. Bu doğrultuda *insanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılacaktır* (Özbay, 2002: 118).

Fichter (2004), değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır: Değerler;

- Paylaşırlar, kişilerin çoğu değerler üzerinde uzlaşmışlardır. Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- Ciddiye alınırlar, kişilerin bu değerleri, ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görür.
- Değerler coşkularla birlikte bulunur, kişiler yüce değerler için özveride bulunur, dövüşür hatta ölürler.
- Değerler kişiler arasında uzlaşma gerektirdiği için, kavramsal olarak diğer değerli nesnelere soyutlanabilir. Değer yargısı veya sosyal değerlendirme zorunlu olarak neyin iyi veya kötü, neyin yüksek veya düşük olduğunu karşılaştırmak demektir (Fichter (2004)'ten Akt. Ulusoy, 2007: 26).
- Değerlerin bireysel ve toplumsal yönleri vardır, inançlardan oluşur ve tutumlarla davranışları etkiler. Değerler aynı zamanda inanç ve

tutulmaya göre daha kapsamlı ve organize edilmişler. Bu açıdan insanın tutum ve davranışları değerlerine bağlıdır (Tokdemir, 2007: 15).

- Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000: 60).

Bunlara ek olarak Dönmez (2006) de değerlerin özelliklerine değinmiştir:

- Değerler kalıcıdır,
- Değer bir inançtır,
- Değer bir davranış biçimidir,
- Değer bir tercihtir,
- Değerler kişisel veya sosyal farklılıklar arz edebilirler.

Bütün bu özelliklere ek olarak değerlerin sistematik olarak bireye kazandırıldığı yer olan okulların değerlerin özelliklerini de aktarıcı olduğunu söylemek mümkündür. Okullarda belirli bağlamlarda oluşturulan metinler aracılığıyla değer aktarımı yapılır. Bütün derslerin bu amacı gerçekleştirmede işe koşulmasının yanında en önemli görevlerden biri de Türkçe dersine düşmektedir. Türkçe dersi değer aktarımının en iyi şekilde yapıldığı temel derslerden biridir.

Türkçe Eğitiminde Değerlerin Aktarımı

Değer ve eğitim insan hayatında birbirinden ayrılamayacak kadar iç içe geçmiş kavramlardır. Eğitimi tanımlama çabasına giren her araştırmacı değerleri örtük veya açık bir şekilde tanımlamanın içinde kullanmaktadır. “*Değerler eğitimi, eğitimin ve etiğin çok yönlü bileşimidir*” (Carbone ve Peter”den akt. Dilmaç, 1999: 22). “*Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başlar. Bu değerler eğitimin çerçevesini, amaçlarını ve yönünü belirler*” (Doğan, 1997: 18).

Değerler, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim kelimesinin başına değer kelimesi getirilerek, değer öğretiminin özel bir alanda açılımı incelenmiş olmaktadır. Çünkü değerler duyuşsal özellik gösteren yapılardır. Dolayısıyla bireyde kazanım hâline gelmeleri de farklı yöntem ve teknikleri, farklı eğitim durumlarını gerektirir. Dört işlemi öğretir gibi değerleri öğretmeyiz. Değer öğretimi de kendine has bir disiplin alanıdır (Akyol, 2010: 43). Değerler eğitimi, kısaca değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurdu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin

değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler aşılmasıdır (Values Education Study 2003 Akt: Hökelekli; Gündüz 2007: 385).

İnsanlar doğumundan itibaren değer eğitimi ile iç içedir. Bunun farkında olması veya olmaması önemli değildir. Ancak okulda verilen değer bilinci planlı ve programlı olabilir. Örneğin ülkemizde bazı derslerde değerle ilgili bilgiler açık açık verilirken “Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı” gibi derslerde doğrudan olmasa bile dolaylı olarak ve örtük program içinde değer bilinci kazandırılmaya çalışılır (Ulusoy, 2007: 46). Türkçe öğretimi alanında bu konuyla ilgili araştırmaların azlığı dikkati çekerken değerler eğitimi üzerinde daha çok Sosyal Bilgiler ve Tarih alanındaki akademisyenlerin çalıştığı (Dilmaç, 1999; Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000; İşcan, 2007; Aral, 2008; Tokdemir, 2007; Şen, 2007) tespit edilmiştir.

Toplumsal yaşamda verilen değer eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için:

1. Bireysel değer sistemleri aydınlanmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyallerin geliştirilmesi,
2. Yeni fikir ve materyallerin etkili kullanmaları için onlara birçok eğitimcinin ilgi göstermesi,
3. Değer kavramının kurulması için çeşitli teorilerin geliştirilmesi,
4. Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografilerin derlenmesi,
5. Değer eğitiminde bir diğerine nasıl daha iyi hizmet yapılacağını öğrenmek için birçok insanla birlikteliğin sağlanması,
6. Değer eğitimiyle ilgili araştırma hakkında birçok insana bilgi vermek (Northwiev Public Schools, Grand Rapids’ten akt. Dilmaç, 1999: 22) gerekmektedir.

“Değerler eğitimi dediğimiz alanın temelde iki görevi söz konusudur. Bunlar: 1. Okullar, eğitimciler ya da toplum içerisinde seçilmiş olan kişiler tarafından; beğenilen, istenilen değerlerin kimlikleştirilmesi, 2. Uygun bulunan bu değerlerin öğrencilere nakledilmesidir” (Halstead,1996”dan akt. Dönmez, 2006). Türkçe dersinin genel amaçlarında belirtilen anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerinde de değerler referans noktasıdır (Aksoy, 2010: 76).

Türkçe dersinde araç olarak kullanılan metinler de millî, kültürel, ahlâkî değerler doğrultusunda iletilere sahip metinlerdir.

Aşıcı'ya (2006: 248) göre metinler yoluyla Türkçe öğretiminin iki çalışma alanı vardır. Bunlar: i. Metinde kullanılan dili çözümleyerek öğrencilerin dil becerilerini geliştirme. ii. Metnin konusu ile öğrencinin yaşantıları arasında ilişkiler kurarak öğrencinin kişisel ve sosyal değerlerini geliştirme.”

Türkçe dersi dil becerilerini geliştirirken araç olarak kullandığı metinler toplumsal kabullere, ortak değerlere dayanmaktadır ve değerlerin öğretimini içermektedir.

Hem uygun değerlerin seçimi hem de seçilen değerlerin aktarımında metinlerden yararlanma önemli bir eğitim öğretim gerçeğidir. “İlköğretimde öğrenim gören öğrencilerin yaş aralığı 7-15'tir. Bu yaş aralığı bilgiyi alma ve davranış oluşturma için ideal bir dönemdir. Çocuk, toplumun ne tür değerlere sahip olduğunu, kendisi için en uygun yaşam tarzının hangisi olduğunu bu dönemde yaptığı gözlemlerle edinir. 11 yaş ve sonrası, değer ve inanç sisteminin yapılandırıldığı” (Demircan, 2006: 69) bir dönemdir ve bu dönemde çocuk kendine en uygun değer öğretimi materyalleriyle karşılaştırılmalıdır. Türkçe derslerinde öğrencilerin karşılaştırıldığı metinler, gölge oyunları, masallar, destanlar, ninniler, mâniler, halk hikâyeleri, çocuk oyunları, yazılı edebî eserlerdir ve bunlar bireyin değerlere bakış açısını oluştururken aynı zamanda da toplumun değer yargılarını da oluşturmaktadır (Öztürk, 2005: 42). Öğrenciler bu tür metinlerle karşılaştıkça sağlam bir değer sistemine sahip olacak ve bu, çocuk için sonraki dönemlerde yaşama adaptasyon ve zevk almada yön gösterici olacaktır. Nitekim değerler insan hayatına yön verirler ve aynı zamanda, bir toplumun normlarını tutarlı bir sistem hâlinde bütünleştirmeye yardımcı olurlar (Ünal,1981:2). Bu nedenle Türkçe derslerinde değer kazandırmaya yönelik olarak yapılabilecek uygulamalara rehberlik etmek ve etkili bir değer eğitimi gerçekleştirmek ve bu yolla dürüst, hoşgörülü, birbirini seven, saygılı, çalışma azmine sahip bireylerden oluşan bir toplum oluşturmak için öğrencilerin sahip oldukları değerleri ve değerlerle günlük yaşam içerisinde nasıl karşılaştıklarını belirlemek (Deveci ve Ay, 2009) son derece gereklidir.

Gölge Oyunu

Türk gölge tiyatrosu olarak tanınan Karagöz'ün kökleri oldukça eskilere uzanmaktadır. Kimi araştırmacılara göre Karagöz Orta Asya'dan itibaren oynatıl-

maktadır. Uzun bir süre sözlü gelenekte yaşatılan ve devam ettirilen Karagöz'ün tarihçesine dair teorilerden çok bu gölge oyununun insanlar üzerindeki yeri ve önemi günümüzde tartışılmaya başlanmıştır.

Karagöz oyunları konularını halk hikâyelerinden, günlük yaşamdan almıştır. Karagöz oyunundaki kişiler tip özelliği taşımaktadır. Olaylar ve kişiler ayrıntıları ile değil yüzeysel olarak işlenir ama tipik ve önemli özellikler vurgulanarak izleyiciye mesajlar verilir. Oyunun başkişileri Karagöz ve Hacivat'tır.

Bu iki kahramanın ne zaman ortaya çıktıkları tam olarak bilinmese de nasıl kimseler oldukları yediden yetmişe herkesin malumudur. Abdülbaki Gölpınarlı onları şu cümlelerle bize tanıtmaktadır:

“Karagöz oyununda başlıca iki şahsiyet vardır: Hacivat Çelebi, Karagöz. Hacivat yarı bilgindir, bir yarı aydındır. Söylediği sözler, “mustalah” tır, zamanının münevver dilidir. Fakat bütün sözleri kulaktan dolmadır. Tam bir eyyam adamı olan Çelebi, nabza göre şifa vermesini bilir, kimseyi kırmaz. Candan bağdaştığı Karagöz'ü bile, yeri gelince karşısındakilere hoş görünmek için yermekten, kınamaktan çekinmez.

Karagöz'e gelince; O tam bir halk adamıdır, halktır. Halk, nasıl “kazıyye”yi “kazayağı” yapmış, “kazın ayağı öyle değil” sözünü bulmuşsa, halk nasıl divan şairlerine acı, kırık dökük beyitler söyletmişse, halk nasıl “ay mehtabı” terki-biyle uydurma dili, şuur altı alay konusu yapmış, “Bab-ı Âli kapısı” diye şuur üstü alay etmişse Karagöz de durmadan Hacivat Çelebi'nin çıkırdım sözleriyle alay eder” (Gölpınarlı, 1959: 1924 - 1925).

Karagöz halkı, Hacivat ise biraz daha üst tabakayı temsil ederler. Karagöz oyunlarında her konu, her olay komedi tarzında anlatılır. Bütün oyunlarda komik öğeler ön plandadır. Komik öğeler söz ve hareketlerle verilir. Söz komiklikleri ironi, yanlış anlamalar ve şive taklitleri ile sağlanır. Bütün tipler yerel şiveleri ile konuşturulurlar. Hareketlerle komiklik ise kavgalar, düşüp kalkmalar, bir eşyaya, insana çarpmalarla verilir.

Aytaş'ın da belirttiği gibi Karagöz metinleri sosyal bir konuyu ele alarak, bunu göstermecî ve imgesel bir tarzda yansıtır. Bu yüzden hem tarihsel süreç içerisinde yüklendiği görev hem de taşıdığı değer oldukça önemlidir. Kültürün maddi ve manevi olarak iki boyutu vardır. Maddi boyutu giyim-kuşam, yemek, eşya vb iken, manevi kültür unsurları ise algılarımız, inançlarımız, değerlerimizdir. Karagöz'de bunların hepsini görme imkânına sahip olmamız da Karagöz'ün değerini ortaya çıkarmaktadır (Aytaş, 2006: 288).

Ancak bu değer yeteri kadar anlaşılammıştır. Yakın zamana kadar sahnelenen/kitaplarda yer alan Karagöz oyun metinlerinin büyük çoğunluğu Osmanlı döneminde yazılmış; o günün şartlarında insanların eğlenmesini ve eğitimini temin etmek için oynanmış ve günümüz Türkçesine uyarlanmış klasik metinlerden oluşmuştur. Gerek anlatıları, gerekse esprileri günümüz insanını heyecanlandıramamaktadır (Şişman, 2009: 2). Türk Gölge Oyunu Karagöz'ün ustalarının örgün eğitim süreçlerine dâhil edilememesini, bu sanatın yok oluş tehlikesinin başlangıcına yerleştirebiliriz (Oğuz, 2008). Bu nedenlerle zaman içinde Karagöz oyunları ve metinleri eğitim materyallerindeki yerini yeterince alamamıştır. Ancak günümüzde bazı metin yazarları Karagöz metinlerini güncelleştirmektedir. Geçmişte Karagöz oyunları sadece gösteri için düşünülür ve yazılır, zamanla kendiliğinden gelişir ve kimin yazdığı unutulurdu. Bunlara “kar-ı kadim” (eski tarz) oyunlar denilmektedir. Daha sonra yazarları bilinen yeni konuları işleyen, dili daha sade, yaş gruplarına hitap eden “nevi icad”(yeni icad edilmiş) oyun metinleri yazılmaya başlandı (Oral, 2007). Ayrıca interaktif ortamlarda da Karagözün canlandığı görülmektedir. Türkçemizi Canlandırma Derneği'nin sitesinde “Karagöz Canlandırmamız” sayfasında “aman bana bir stand-up aman”la başlayan Karagöz oyunu sahnelenmekte, Karagöz Sahnesi adlı internet sayfasında da “interaktif bir Karagöz oyunu” düzeneği yer almaktadır. Son dönem ustalarından Ünver Oral'ın desteklediği internet sayfalarında da Karagöz ustalıkla interaktif ortama yansıtılmıştır (Özdemir, 2006).

Karagöz, “Çizgi film öncesi dönemin çizgi filmidir”. Türk Gölge Oyunu; şu anda çocukların ilgi gösterdiği gibi işlenmeye elverişli tiplere, konulara ve teknik özelliklere sahiptir (Özdemir, 2006: 48–49). Sadece konularıyla değil Karagöz tiplmelerindeki çeşitlilikle de tüm dünyada ön plana çıkartılıp, vurgulanan çok kültürlülüğün de iyi bir yansıtıcısıdır. Müziğiyle, kostümleriyle, mimarisiyle yüksek bir sanat ruhu yaratmakta oldukça etkili bir araçtır. Dolayısıyla Karagöz sadece edebi zevki geliştirmek için ya da gülmece için değil ciddi bir eğitim malzemesi olarak kullanılmalıdır. Karagöz sadece ramazanlarla özdeşleşmemeli, geleneksel, tarihi, köklü, güvenilir (Özdemir,2006: 47) ve zengin imajından değer eğitimde de yararlanılan bir araç olmalıdır. Değerlerin geçmişten günümüze olan önemi düşünüldüğünde yine geçmişten günümüze en iyi köprülerden biri olan Karagöz'ün de iyi bir kaynak olacağı unutulmamalıdır.

Amaç

Çalışmanın amacı, araştırmacılar tarafından basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle tespit edilen Karagöz oyunlarının adil olma, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem vermek, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, yardımseverlik değerleri açısından incelenerek Türkçe öğretiminde değer aktarımı materyali olarak kullanımına yönelik bir deneme yapmaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu araştırmacılar tarafından basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle tespit edilen gölge oyunları kapsamaktadır. Çalışma “Mandıra Safası”, “Kütahya Çeşmesi”, “Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu”, “Kanlı Kavak”, “Aptal Bekçi Oyunu”, “Hamam Oyunu”, “Kanlı Nigar”, “Çocuklara Karagöz ile Hacivat”. “İbiş ve Karagöz”, “Karagöz ile Hacivat Söyleşmeleri”, “Karagöz Akademisi” başlıklı metinlerle sınırlıdır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. ; 6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunda verilen değerlerden hareketle oluşturulmuş olan “Değerler İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu formda, adil olma, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem vermek, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, yardımseverlik değerleri bulunmaktadır. “Değerler İnceleme Formu”, gölge oyunu metinlerine uygulanmış, bu yolla değerler tespit edilmiş ve öğretim unsuru olarak kullanımı örneklendirilmiştir. Form da olmayan değerler araştırma kapsamına alınmamıştır. Verilerin analizinde yüzde ve frekans kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde gölge oyunu metinlerinin değerler açısından incelenmesiyle elde edilen oranlara yönelik veriler ortaya konulmuştur.

Adil Olma Değerine Yönelik Bulgular:

Araştırmada tespit edilen “Adil Olma” değerine yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Metinlerde yer alan adil olma değeri oranları

	f	%
Mandıra Safası	10	42
Kütahya Çeşmesi	4	24
Kanlı Kavak	7	33

Adil olma değeri incelenen eserlerden üç tanesinde yer almış, en fazla “Mandıra Safası” adlı metinde tespit edilmiştir. Aşağıda tespit edilen bölümlerden bazılarına yer verilmiştir.

Karagöz: Buna gülme komşuna gelir başına derler. (Kütahya Çeşmesi)

.....

Hacivat: Ama Karagözüm bakalım o kese senin mi?

Karagöz: Elbette benim

Hacivat: Diyelim ki senin, belki de başkasının olabilir. İspat etmen lazım

Karagöz: İşte basbayağı benim

Hacivat: Peki diyelim ki senin, keseniz neden mâmül idi? Atlastan mı? Patiskadan mı? Boncuktan mı? (Mandıra Safası)

.....

Karagöz: Gülme komşuna gelir başına (Kanlı Kavak)

Hacivat: Öğütle uslanmayı tekdir ederler, tekdirle de uslanmazsa döverler.

Benim öğüdümü tutmadın dayak yedin. (Kanlı Kavak)

Aile Birliğine Önem Verme Değerine Yönelik Bulgular:

Çalışma kapsamında “Aile Birliğine Önem Verme” değerine yönelik aşağıdaki tespitlere ulaşılmıştır:

Tablo 2: Metinlerde Yer Alan Aile Birliğine Önem Verme Değeri Oranları

	f	%
Mandıra Safası	8	21
Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu	19	51
Kanlı Kavak	6	16
Hamam Oyunu	4	10

Tablo 2 incelendiğinde bu değer “Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu” adlı metinde daha çok yer aldığı ve toplamda dört eserde tespit edildiği görülmektedir. Bu eserlerde yer alan değer unsurlarına yönelik birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

Âşık Hasan: Bana bak oğlum Muslu, öyle bir yere geldik ki, buradan çift gelen tek gider, tek gelen hiç gider. Sen şöyle önüme geç oğlum. (Kanlı Kavak)

Hacivat: Estağfurullah evladım ne kusuru, hiç öyle şey olur mu, annen, kardeşin, abin nasıllar afiyettedirler inşallah. (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

Hacivat: Tabii hanım kızım insan belli bir yaşa gelince evlenip yuva kurmak ister değil mi, senin de kısmetin çıktı inşallah hayırlısıyla bu iş olur. (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

Bekçi: Allah bir yastıkta kocatsın hadi bakalım bekçi bahşişini de verin de ben de gidem. (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

Çelebi: Sen şimdi git ona söyle, herkes yârini almış mandıra safâsına götürmüş, ben de onu alıp mandıra safâsına götüreceğim. (Mandıra Safası)

Karagöz: (içerden) Kalk, çoluğu çocuğu topla hamama gideceğiz. (Hamam Oyunu)

Barış Değerine Yönelik Bulgular:

“Barış” değerine yönelik olarak eserlerin taranması sonucunda aşağıdaki bulgulara rastlanmıştır:

Tablo 3: Metinlerde yer alan barış değeri oranları

	f	%
Hamam Oyunu	7	100

Çalışma kapsamında incelenen on bir eser içinde “Hamam Oyunu” adlı metinde barış değerine yönelik bulgular tespit edilmiştir. Aşağıda bu kapsamda elde edilen verilerden birine yer verilmiştir.

Hacivat: İşinize başlayın, ben Şallı natır ile Salkım İnciyi çağırılmaya gidiyorum

Ana kadın: Abe Hacivat Çelebi, onlar birbirlerine dargın

Hacivat: Bana bakın kızlarım, böyle dargınlık olmaz, hele böyle ekmek kapısında hiç olmaz. Barışın bakayım.

Hacivat: Canım kızlarım, şimdi bunları unutamım, benim hatırım için bu seferlik barışınız bakayım. (Hamam Oyunu)

Bilimsellik Değerine Yönelik Bulgular:

İnceleme kapsamında “Bilimsellik” değerine yönelik olarak şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 4: Metinlerde yer alan bilimsellik değeri oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	9	36
Çocuklara Karagöz ile Hacivat	10	40
Karagöz Akademisi	6	24

Tablo 4 incelendiğinde “Bilimsellik” değerinin en fazla “Çocuklara Karagöz ile Hacivat” isimli metinde yer aldığı, bunun yanında “Kütahya Çeşmesi” adlı eserde % 36; “Karagöz Akademisi” adlı metinde ise % 24 oranında yer aldığı tespit edilmiştir. Aşağıda bu bulgulardan birkaçına yer verilmiştir.

Karagöz: (meydana gelir) Vay canına, tevekkeli dememişler, kadının fendi erkeği yendi. (Kütahya Çeşmesi)

- Hacivat: (...) Yıllardır okuyorum bütün bilgileri ben bile öğrenemedim. Okumanın yaşı, bilmenin son taşı olmaz. Bilgiyi bitirmek için adama ömür yetmez. (Çocuklara Karagöz ile Hacivat)

Karagöz ve Hacivat matematiğin ne işe yaradığını, hangi sorulara cevap yanıt aradığını tartışır....

Karagöz: Ne sorsunlar ?

H:Soru mu yok Karagözüm?

K: Kahpe feleğin çarkını sorsunlar?... Loto oynayanların şansını sorsunlar?

H: Karagözüm sorular hayata, tabiata, insana dair olmalı.

K: Bizim mahalle neden hep pistir!

H: Karagözüm matematik anlamaya yarar. Anlamak meraka bakar. Ama nefret merakı yıkar. Sevgi her şeyi halleder. (Karagöz Akademisi)

Çalışkanlık Değerine Yönelik Bulgular:

“Çalışkanlık” değerine yönelik bulgular Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5: Metinlerde yer alan çalışkanlık değeri oranları

	f	%
Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu	4	18
Kanlı Kavak	6	27
Hamam Oyunu	4	18
Karagöz Akademisi	8	36

“Karagöz Akademisi” adlı metinde çalışkanlık değeri % 36 oranında yer almaktadır. Bunun yanında üç ayrı eserde de bu değere yönelik bulgulara rastlanmıştır. Aşağıda tespitlerden birkaçı yer almaktadır.

Hacivat: Edebiyat bilse, Arabiyat bilse, Fârisi bilse, ilm-i hendese, ilm-i taktiki, ilm-i vakvaki

Karagöz: (penceresinden) Daha ne halt etse?

Hacivat: Biraz da fenni Şia-i musikiye aşına olsa, geliverse karşıma, o söylese ben dinlesem, efendim haddim olmayarak bendeniz söylesem o dinlese. (Hamam Oyunu)

Karagöz: (içerden) Sana kışlık odun getireceğim (baltayla gelir) (Kanlı Kavak)
K.Karısı: Hayır Hacivat Çelebi ormana odun toplamaya gitti. (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

.....

H: Doğru da ne demek? Gerçeğin ne olduğu bir mesele, gerçeği nasıl algıladığımız ve açıkladığımız bir mesele. Bize sadece, gerçeğin gittikçe daha fazla bir kısmını, daha iyi anlamaya çalışmak düşer. (KA)

Dayanışma Değerine Yönelik Bulgular:

Tablo 6’da “Dayanışma” değerine yönelik veriler sayısal değerleriyle ortaya konulmuştur:

Tablo 6: Metinlerde yer alan dayanışma değeri oranları

	f	%
Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu	5	22
Aptal Bekçi Oyunu	11	50
Hamam Oyunu	6	27

“Dayanışma” değerine yönelik bulgulara bakıldığında araştırma kapsamındaki on bir eserden üç tanesinde yer aldığı ve en fazla oranla “Aptal Bekçi Oyunu” başlıklı eserde tespit edildiği görülmektedir. Aşağıda bu kapsamda tespit edilen veriler yer almaktadır.

Tuzsuz: Aman bree kelleyi kıldın

Karagöz: Kırırım ben, sana Tuzsuz Deli Bekir derlerse bana da Karagöz pehlivan derler

Tuzsuz: Helal sana bee, ben kendimi kabadayı sanırdım meğer sen benden daha kabadayı imişsin

Karagöz: Elbettee öyleyim

Tuzsuz: Sen hakikaten kabadayı bir adama benziyorsun, bana bak ben seni bu mahalleye bekçi yapıyorum tamam mı,

Karagöz: Olur Tuzsuz efendi olur. (Aptal Bekçi Oyunu)

Hacivat: Ah efendim ah Karagözüm benim yüzümden hasta oldu galiba, dur bakalım Karagözümü bir ziyaret edeyim, ama tabii hasta ziyaretine giderken eli boş gitmek olmaz, giderken birkaç kilo elma birkaç kilo portakal, biraz muz biraz da armut alıp gideyim Karagözüme. (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

Çelebi: Şu hamamların çalışması için içinde çalışacakları bulmanızı, daha ne yapmak lazımsa yapmanızı rica edeceğim, velhasıl hamamları sizin üstünüzde devredeceğim, haddim olmayarak para benden çalışma sizden. (Hamam Oyunu)

Duyarlılık Değerine Yönelik Bulgular:

“Duyarlılık” değeri kapsamında eserlerin durumu, oranlarına göre Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Metinlerde yer alan duyarlılık değeri oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	9	36
Kanlı Kavak	16	64

Tabloda yer alan oranlar incelendiğinde “duyarlılık” değerinin “Kanlı Kavak” adlı eserde % 64, “Kütahya Çeşmesi” adlı metinde ise % 36 oranında yer aldığı görülmektedir. Bu yönde elde edilen bulgulardan birkaçı aşağıda örneklenmiştir.

Zenne: (içerden) Bekçi baba biraz gelir misiniz?

Hacivat: Geleyim efendim (gider)

Zenne: (içerden) Alınız şu parayı, size layık değil ama kusura bakmayınız

Hacivat: Aman efendim, ne zahmet ne zahmet...

Karagöz: Parayı alıyor, bir de kedi gibi ne zahmet ne zahmet diyor.

Hacivat: Bahşışım aldım bergüzar, Sizleri eylemem inkâr, Veren eller dert görmesin, Hak bereket versin settar. (Kanlı Kavak)

Hacivat: Yaa Karagöz işte yaş ağaca balta vuranın hâli böyle olur, aman Karagözüm nedir bu işler. (Kanlı Kavak)

Hacivat: (içerden) Peki kızım ben şimdi o Karagöz olacak terbiyesizle (hem gelir hem söylenir) bir daha konuşmayacağımı söylerim.

Hacivat'ın kızı: (içerden) Hem söyle babacığım bir daha da evimize gelmesin, komşular rahatsız oluyor. (Kütahya Çeşmesi)

Dürüstlük Değerine Yönelik Bulgular:

“Dürüstlük” değerine yönelik elde edilen tespitler aşağıdadır:

Tablo 8: Metinlerde Yer Alan Dürüstlük Değeri Oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	3	100

“Dürüstlük” değeri çalışma kapsamında sadece “Kütahya Çeşmesi” adlı eserde tespit edilmiştir. Aşağıda bu tespit örneklendirilmiştir.

Tuzsuz: Gözünle görmediğine, kulağınla işitmediğine inanma, işte bu kadar (gider) (Kütahya Çeşmesi)

Estetik Değerine Yönelik Bulgular:

“Estetik” değerine yönelik bulgular Tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9: Metinlerde yer alan estetik değeri oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	6	66
Hamam Oyunu	3	33

Yukarıdaki oranlar incelendiğinde “Estetik” değerinin sadece iki metinde farklı oranlarla yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu tespitler örneklendirilmiştir.

Hacivat: Dinle, bir kibar yere gittiğinde sana bir şey sorarlarsa ne diyeceksin biliyor musun?

Karagöz: Yoo...

Hacivat: Evet efendim, öyledir efendim, münasıptır efendim, arada sırada da ne buyurulur a benim efendim diyeceksin. (Kütahya Çeşmesi)

Hacivat: Nazlım terbiye ve nezaketi itibariyle buyurun der. (Hamam Oyunu)

Hoşgörü Değerine Yönelik Bulgular:

Tablo 10’da “Hoşgörü” değerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 10: Metinlerde yer alan hoşgörü değeri oranları

	f	%
Mandıra Safası	6	54
Kanlı Kavak	5	45

“Hoşgörü” değeri “Mandıra Sefası ve Kanlı Kavak” adlı metinlerde birbirine yakın oranlarla yer almıştır. Aşağıda tespit edilen bulgulardan birer tane sunulmuştur.

Bayram Ağa: Ho more Ramazan, ne yapalım bu adamı?

Ramazan Ağa: Yakalım more yakalım

Bayram Ağa: Yazıktır more yazıktır

Karagöz: Yazıktır yaa

Bayram Ağa: Yazıktır more, bunu keselim, elindeki balta ile keselim

Ramazan Ağa: Yazıktır more kardaş. (Kanlı Kavak)

Rabiş: Sormayınız efendim, derdimi söylesem hüngür hüngür ağlarsınız

Karagöz: Aman efendim, dertsiz insan mı olur? Ama derdini söylemeyen derman bulamaz derler. (Mandıra Safası)

Misafirperverlik Değerine Yönelik Bulgular:

Aşağıda metinlerde yer alan “Misafirperverlik” değerine yönelik oranlara yer verilmiştir:

Tablo 11: Metinlerde yer alan misafirperverlik değeri oranları

	f	%
Hamam Oyunu	2	25
Kanlı Nigar	6	75

Tablo 11'e göre bu değer, iki eserde birbirine yakın oranlarda yer almıştır. Aşağıda metinlerde yer alma kısımları örneklendirilmiştir.

Hacivat: (karşılar) Vay efendim maaşallah safa geldiniz hoş geldiniz uğurlar kademler getirdiniz. (Hamam Oyunu)

Kanlı Nigar: Aman Karagöz Dayı, kapının önünde bağırma, biz konu komşudan utanıyoruz. İçeri gelin bir kahvemizi için, bir iki lokma da yemeğimizi yeyin (Kanlı Nigar)

Sağlıklı Olmaya Önem Vermek Değerine Yönelik Bulgular:

Tablo 12'de Sağlıklı Olmaya Önem Verme değerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 12: Metinlerde yer alan sağlıklı olmaya önem verme değeri oranları

	f	%
Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu	3	30
Karagöz ile Hacivat Söyleşmeleri	7	70

“Karagöz İle Hacivat Söyleşmeleri” adlı metin inceleme kapsamında “Sağlıklı Olmaya Önem Verme” değerinin en fazla oranla (%70) yer aldığı eserdir. Aşağıda bu bulgu bir örnekle belirtilmiştir.

Hacivat: Evet efendimm malum hastalar öyle her şey yiyemezler mideleri bozulur ben en iyisi biftek ile pirzolayı da götürmeyeyim belki Karagözüme dokunur. (Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu)

Hacivat: Efendim *derdini söylemeyen derman bulamaz!* Sağlığı iyi olan insan böyle olur mu? Öksürürken göğsün çıkıyor. (Karagöz ile Hacivat Söyleşmeleri)

Saygı Değerine Yönelik Bulgular:

“Saygı” değerine yönelik veriler aşağıda sunulmuştur:

Tablo 13: Metinlerde Yer Alan Saygı Değeri Oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	3	8
Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu	8	22
Kanlı Kavak	4	11
Aptal Bekçi Oyunu	12	33
Çocuklara Karagöz ile Hacivat	9	25

“Saygı” değeri araştırma kapsamında incelenen eserlerin beş tanesinde çeşitli oranlarla yer almıştır. Bu değer “Aptal Bekçi Oyunu” adlı metinde %33 oranıyla varlık gösterirken “Kütahya Çeşmesi”, “Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu”, “Kanlı Kavak”, “Çocuklara Karagöz ile Hacivat” adlı eserlerde de çeşitli oranlarla varlık göstermiştir. Aşağıda eserler boyutunda tespit edilen bulgular yer almaktadır.

Karagöz: Cepler para dolu Hacivat, paraaaaa, beni keseleyene, kurulayana, bohçayı getirene, ayakkabıları getirene, hepsine bol bol bahşiş bıraktım, hepsi yerden temennalar eşliğinde “efendim Allah ömürler versin” diyerek beni uğurladılar, bir de baktım ki hamamın kapısının önünde son model bir fayton bekliyor, arabacı kapıyı açıp buyrun efendim dedi beni arabaya bindirdi. (Aptal Bekçi Oyunu)

Karagöz: O beyin konağıymış, kapılar açıldı iki uşak geldi kollarıma girdi “efendim sıhhat afiyet olsun” diyerekten beni içeri aldılar. (Aptal Bekçi Oyunu)

Hacivat: Yıktın perdeyi eyledin viran varayım sahibine haber vereyim hemann
Karagöz: Burada oyunumuz erdi sona her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola kalın sağlıcakla. (Aptal Bekçi Oyunu)

Muslu: Babacığım arkanızdan geliyorum, hiç küçükler büyüğünün önüne geçer mi? (Kanlı Kavak)

Çelebi: Ahh aman efendimm, çoktan beri Hacivat Çelebi’nin elini öpüp hatırını soramamıştım, dur bakalım bir kapısını çalayım (Hacivat’ın kapısını çalar) (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu)

Hacivat: Sus bakıyım sen, gelinlik kızlar öyle çok konuşmaz, şimdi bak beni dinle, damat beyin annesi kız kardeşi ve yengesi sana bakmaya gelecekler, sana adını sorarlarsa ne diyeceksin biliyor musun? (Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu)

Hacivat: İşte böylece sen adam olacaksın herkesin yanında itibarlı olacaksın. (Kütahya Çeşmesi)

.....

Hacivat: Maması değil, dahası var... “Gelin görüşelim!” diye yazıyor.

Karagöz: “Gelin dövüşelim!” diyor ama ben öğretmene el kaldıramam. İsterse çocuğu sınıfta bıraksın. (Çocuklara Karagöz ile Hacivat)

Sevgi Değerine Yönelik Bulgular:

Tablo 14'te “Sevgi” değerine ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 14: Metinlerde yer alan sevgi değeri oranları

	f	%
Kanlı Kavak	8	72
İbiş ve Karagöz	3	27

“Sevgi” değerine yönelik yukarıdaki oranlara bakıldığında “İbiş ve Karagöz ile Kanlı Kavak” adlı metinlerde az sayıda yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu tespitler örneklendirilmiştir.

Âşık Hasan: Musluk değil, benim oğlumun adı Muslu, bu zalim kavak oğlumu aldı gitti benim ciğerimi, dağladı. (Kanlı Kavak)

Âşık Hasan: Sazımla şu zalim kavağa yalvarayım, belki insafa gelir de oğlumu bana bağışlar. (Saz divan havası çalar) (Kanlı Kavak)

Hacivat: Efendim demek istiyorum ki, çok okuyup bilgili olun ve ülkemizin değerini bilin, her şeyi sevgide bulun! (İvK, s.4)

Sorumluluk Değerine Yönelik Bulgular:

“Sorumluluk” değerine yönelik bulgular Tablo 15'te yer almaktadır:

Tablo 15: Metinlerde yer alan sorumluluk değeri oranları

	f	%
Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu	3	100

Tabloya bakıldığında bu değerin sadece bir eserde az sayıda yer aldığı görülmektedir.

Karagöz'ün Karısı: (İçerden kızgın bir sesle kızına) Sen utanmadın mı böyle başı açık sokağa çıkmaya haa, ben sana kaç kere dedim böyle başı açık sokağa çıkma diye. (Karagöz'ün Gelin Olması Oyunu)

Temizlik Değerine Yönelik Bulgular:

“Temizlik” değerine yönelik olarak metinlerde yer alan oranlar şöyledir:

Tablo 16: Metinlerde yer alan temizlik değeri oranları

	f	%
Kütahya Çeşmesi	8	38
Aptal Bekçi Oyunu	7	33
Hamam Oyunu	6	28

“Temizlik” değeri “Kütahya Çeşmesi” adlı metinde %38 oranında yer alırken “Aptal Bekçi Oyunu” isimli eserde %33 ve “Hamam Oyunu” adlı metinde %28 oranında bulunmaktadır. Aşağıda bu tespit örneklendirilmiştir.

Karagöz: Evden çıkınca kahveye uğradım, bir kahve içtim, birden üzerime bir ağırlık çöktü, hamama gideyim de bir yıkanayım dedim.

Hacivat: Evet Karagözüm güzel düşünmüşsün, insan hamama gidince rahatlar. (Aptal Bekçi Oyunu)

Hacivat: Ah efendim ne olurdu şu dört köşe perdede bana da bir arkadaş olsa, eli temiz, yüzü temiz, sözleri tatlı. (Aptal Bekçi Oyunu)

Karagöz: Derken tellağın biri geldi, kese ister misiniz efendim dedi, ben de hiç istifimi bozmadım, başımı salladım, tellak aldı beni bir kurnanın başına götürdü, beni bir yıkadı bir yıkadı ki Hacivat, ben ben olalı böyle temizlenmemiştim hiç, sonra beni tertemiz ipekli havlulara sarıp o adamın soyunduğu odaya götürdü, bir güzel de kuruladı, efendim sıhhatler olsun çay kahve nargile

ister misiniz diye sordu, bir nargile bir de kahve söyleyip afiyetle içtim. (Aptal Bekçi Oyunu)

Zenne: (gider, içerden) babacığım yünlerimiz çok kirlendi, sen onları harara doldur çeşme başına götür, ben gider yıkarım. (Kütahya Çeşmesi)

Hacivat: Hamamcı kadınlar nazlımla nazeninimi buyur ederler, temiz sedirler üzerine bohçalarını açarlar, soyunurlar, ipekli peştamallarına sarınarak usta hanımla natır hanımın kolları arasında kurnaları başına oturlurlar. (Hamam Oyunu)

Yardımseverlik Değerine Yönelik Bulgular:

Tablo 17’de “Yardımseverlik” değerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 17: Metinlerde yer alan yardımseverlik değeri oranları

	f	%
Mandıra Safası	3	37
Kanlı Kavak	2	25
Aptal Bekçi Oyunu	3	37

Tablo incelendiğinde “Yardımseverlik” değerinin üç metinde az oranlarda yer aldığı görülmektedir. Metinlerde yer alma örnekleri aşağıda belirtilmiştir.

1.Zenne: Ahh evimizi hiç sormayın Hacivat Çelebi, evin damı akıyor ama ev sahibi hiç aldırıyor, bir dolaşalım bakalım bir ev bulabilirsek hemen taşınacağız

Hacivat: Aman hanım kızım iyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş, benim elimin altında güzel bir ev var, eğer beğenirseniz hemen size vereyim o evi, yeter ki evi beğenin sizden iyi kiracı mı bulacağım (Aptal Bekçi Oyunu)

Karagöz: Kuzum Hacivat bana bir çare bul

Hacivat: Gene senin bu hâline acıdım, ben dua ederim sen yalnız âmin de, başka lakırdı karıştırma (Kanlı Kavak)

Rabiş: Ben böyle her akşam aç mı oturacağım, dedim. Benim keyfime kimse karışamaz diyerek beni bir temiz dövdü, sonra da kapı dışarı attı. (ağlar) Ben nerelere gideyim.

Karagöz: Acaba sen bana Allah’ın emriyle varır mısın?

Karagöz: Hadi buyrun gidelim. (gider) (Mandıra Safası)

Sonuç ve Öneriler

Yüzyıllar boyunca hem büyüklerin hem de çocukların eğlence ve eğitim amacıyla seyrettiği Karagöz oyunları artık değer aktarımı ve karakter eğitimi gibi yaklaşımların da önemli bir aracı haline gelmektedir. Oyunlarla hedef kitle hem eğlendirilirken hem de eğitici mesajlar verilmektedir. İncelenen metinlerde “Değerler İnceleme Formu” kapsamı içine alınan bütün değerlere rastlanmıştır. Her değerle ilgili diyaloglar metinlerde yer almaktadır. İncelenen metinlerde ağırlıklı olarak, doğru davranışlar sergileyen iyi insan olmaya yönelik mesajlar ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra insani vasıfları taşımanın önemi ve eğitim öğretimin gerekliliğini vurgulayan kısımlar da yer almaktadır.

Karagöz oyunlarını diğer metinlerden ayıran en önemli özelliklerden birisi de iletilerin okuyucuya doğrudan ve kuru bir anlatımla değil, sezdirerek ve Karagöz oyunlarının doğasında olan mizahi unsurları kullanarak verilmesidir.

Karagöz metinlerinde, dostluk ve arkadaşlık üzerinde yoğun olarak durulur. Geçimsiz duran ancak çok iyi iki dost olan Karagöz ve Hacivat dostluklarıyla ve çekişmeleriyle saygı, sevgi, yardımseverlik, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, hoşgörü, misafirperverlik gibi birçok değer aktarımını da yapmaktadır.

Metinlerde tespit edilen iletiler hem davranış hem de kültür açısından eğitici-dir. Bir yandan eğitsel mesajlar aktarılırken diğer yandan da gelenek ve göreneklerin yaşatılması gerektiği çocuklarla paylaşarak bu değerlerimize sahip çıkılması gerektiği vurgulanır.

Bireyin toplumdaki yerinin belirlenmesinde eğitimi, kültür seviyesi ve kavrayabilme yetisi önemli yer tutmaktadır. Metinlerde Karagözün cehaletini ön plana çıkarılıp eğitimin gerekliliğini ortaya koymuştur. Çocuklara okul sevgisi ve sorumluluk bilinci vermek istemiştir. Karagöz akademisi metinleri de hem fen ve matematik bilimleri ile ilgili bilgi verirken, duyarlı ve bilinçli bireyler olma konusu da sıkça ele alınır. Çocukların bu duyarlılığı kazanmasında büyüklerini örnek aldığı muhakkaktır. Çocuklara modelleyebileceği örnekler sunmak, daha duyarlı ve bilinçli bireyler yetişmesinde etkili olacaktır.

Çocukların dil gelişimlerine çok büyük katkısı olan metinlerde birçok sözcük, deyim, atasözünü anlamlarıyla birlikte verilmektedir. Bunun yanı sıra soyut düşünce ve mecazlı ifadelerin çokça kullanılması da dil gelişimine büyük katkı sağlamaktadır.

“Adil Olma” değeri, Karagöz ve Hacivat karakterleriyle özdeş bir özellik gösterdiğinden gölge oyunu metinlerinde bu değere sıkça rastlanmaktadır.

“Aile Birliğine Önem Verme” değeri, hem Hacivat hem de Karagöz’ün düzenli bir aile hayatına sahip tiplerini temsil etmelerinden dolayı oyunlar içinde sıklıkla vurgulanan önemli değerlerdendir.

“Barış” değeri, toplumsal aksaklıkları tespit edip ifade etmek ve düzeltmek amacıyla güden gölge oyunlarında omurga vazifesi gören değerlerden biri olmalıdır; ancak incelenen metinlerde fazla yer almadığı ortaya çıkarılmıştır.

“Bilimsellik” değeri, çalışma kapsamında incelenen metinlerde rastlanan bir değerdir. Kimi metinlerde daha çok örtük bir şekilde verilmeye kimi metinlerde de açık bir şekilde bu amaçla yazıldığı görülmüştür.

“Çalışkanlık” değeri, incelenen metinler kapsamında daha çok beden gücünün gerektirdiği çalışkanlıkları ele almıştır. Ayrıca çalışkan olmanın iyi bir insan olmanın da yolu olduğu vurgulanmıştır.

“Dayanışma” değeri, gölge oyunlarında oldukça sık yer verilen önemli değerlerdendir. Birbirini her defasında yanlış anlayan ancak iyi arkadaş olan Hacivat ve Karagöz’ün ikili ilişkilerinde bu değer özellikle çokça kullanılmıştır.

“Duyarlılık” değeri, toplumsal yaşamda insanların işlerinin kolaylaşması için birbirine yönelik oluşturdukları temel değerler arasındadır; ancak incelenen eserlerde değer bu yönünü özellikle vurgulayan bir bulguya rastlanmamıştır.

“Dürüstlük” değeri, inceleme kapsamındaki metinlerde çok sık kullanılmayan bir değerdir. Oysa ki Hacivat karakterinin genel olarak temsil ettiği ve okuyucuda sempati uyandırabilecek bir değerdir.

“Estetik” değeri, oyunların hemen hemen tamamında kaba bir tipi temsil eden Karagöz’e Hacivat tarafından kazandırılmaya çalışılan bir değerdir. Metinlerin bu yönüyle oldukça eğitici bir özellik gösterdiklerini söylemek mümkündür.

“Hoşgörü” değeri, çok sık kullanılmayan ancak örtük bir şekilde Hacivat’ın Karagöz’e yönelik hissettirdiği önemli bir değerdir.

“Misafirperverlik” değeri, Türk toplumuna özgü özelliklerin bütün yalınlığıyla belirtildiği gölge oyunlarında çok sık kullanılması gereken bir değerdir. Bu açıdan bakıldığında incelenen metinlerin misafirperverliği ortaya koyma açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

“Sağlıklı Olmaya Önem Vermek” değeri, “temizlik” değeriyle birlikte sıkça kullanılan değerlerdendir. Özellikle “hamam” kültürüyle birlikte ifade edilen “temizlik ve sağlıklı olmaya önem vermek” değerleri incelenen metinlerde oldukça fazla kullanılmıştır. Ayrıca sigara içmenin kötülüğü gibi mesajların iletiği metinde bu değer üzerinde oldukça sık durulmuştur.

“Saygı” değeri, kişilerin birbirine saygısı, aile içi saygı, hizmet için görevli kişilerin saygısı, öğretmene ve ilim yapan kişilere saygı gösterilmesi gibi durumlar için metinlerde yoğunlukla kullanılmıştır. Çalışma kapsamında örneklendirmenin bolca verilmesi de gölge oyunları aracılığıyla bu değer öğretimi kazandırılmasına örnek teşkil etmektedir.

“Sevgi”, değeri, incelenen metinlerde çok yoğun kullanılmayan ancak kullanıldığı yerlerde başarılı bir değer aktarımının yapıldığı, önemli değerlerdendir. Bilimsellik ve sevgi değeri birliktede de sıkça kullanılmıştır.

“Sorumluluk” değeri, incelenen eserlerde çok sık kullanılmayan bir değerdir. Oysa ki Hacivat karakterinin Karagöz karakterini özellikle sorumsuz davranışlarından dolayı eleştirmesi ve bu değeri okuyucuya aktarması oldukça muhtemel olabilirdi.

“Yardımseverlik” değeri, oyunlarda toplumun temel değerleri şeklinde vurgulanmış ve sıklıkla yer almıştır. Bu bakımdan gölge oyunlarının yardımseverlik değerini örneklendirmede oldukça faydalı olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya göre gölge oyunları değer / karakter öğretimi açısından oldukça zengin metin örnekleri olarak belirtilebilir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Hacivat-Karagöz oyunlarına ilgili olmaları ve bu metinlerin değer bakımından zengin olmaları birlikte düşünüldüğünde ilköğretimde bu tür metinlerin temel kaynaklar olarak yer alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Gölge oyunları ilköğretimde Türkçe dersleri başta olmak üzere Sosyal bilgiler dersi ders kitaplarında yer alması gereken bir özelliğe sahiptir. Bunun yanında bu derslerde ders kitabında olmasa da yardımcı öğretim materyali olarak kullanılması gereken önemli kaynaklardandır.

Gerek evrensel değerlerin gerekse bize ait değer ve kavramların öğretiminde Karagöz oldukça geniş imkânlarıyla bize perdelerini açmaktadır. Yeter ki biz bundan faydalanmayı bilelim. Karagöz oyunu konuları aktarma biçimiyle, hem var olan karakterlerin gelişime ve değişime açık olmasıyla, bununla birlikte yeni canlandırılacak tipleri de oyun içine alabilen geniş yapısıyla teknik olarak da eğitimcilere geniş olanaklar sunmaktadır. Bazı metin yazarlarının bu konudaki gayretli çabaları ne yazık ki yaygınlaşma konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Karagöz oyunlarının yaygınlaştırılması, güncelleştirilmesi gerekmektedir. Oyunlar güncelleştirilirken özünden uzaklaşmaması, Eski ve yeni ustalar çocuklara ve gençlere tanıtılmalı, Karagöz oyunlarının eski halleri de gençlere kültür aktarımı bakımından sunulmalıdır. Ancak değer öğretimi

ve karakter eğitimi yaklaşımları özel alt metinler içeren, üzerinde düşünülmüş çalışmaları gerektirdiğinden bu yönde yazılmış yeni metinler yoluyla Karagöz oyunları oynanabilir. Bu konuda metin yazma yarışmaları düzenlenebilir.

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından belirlenen eserlere yönelik bir çalışma yapılmıştır. Başka bir çalışmada Türkçe ders kitaplarında gölge oyunlarının yer alma oranları ve ders kitabı yazarlarına yönelik önerilere yer verilebilir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Değer eğitiminde yeni yaklaşımlar (4-5.Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Akyol, Ş. (2010). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M. (2003). *Gençliğin değer algısı: Konya örneği*. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3)121-144.
- Aytaş, G. (2006). Karagözde biz. *Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Karagöz Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2001). *Anlamlı ve coşkulu bir yaşam için savaşı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demircan, C. (2006). *Mektepli gazetesi 'nde yer alan metinlerin içeriğinin çocukların bilişsel ve ahlaki gelişmelerine katkısı (1-148. Sayılar)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Deveci, H., & AY, T. S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 167-181.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, H. (1997). Mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30(1) 1-36.

- Doğan, İ. (2004). Türk eğitim sisteminde değer sorunu. *Değerler Eğitim Uluslararası Sempozyumu*, Değerler Eğitimi Merkezi, 26-28 Kasım 2004, İstanbul.
- Dönmez, C. (2006). Değerler eğitiminde kahramanların kullanımına bir örnek: Mustafa Kemal Atatürk, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26.
- Erdem, A. R. (2003). *Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler*. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(4), 55-72
- Esmer, Y. (1998). *Ahlaki değerler ve toplumsal değişme, Türkiye'de bunalım ve demokratik çıkış yolları*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji nedir?* (çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gölpınarlı, A. (1959). Karagöze ait bir şaheser. *Türk Folklor Araştırmaları*, 5(119), 1924-1925.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hökelekli, H., & Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğilimleri. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. İstanbul: DEM Yayınları.
- İşcan, C. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, C., & Kuşdil, M. E. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 15(45), Karagöz Akademisi, (2009). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, R. (1996). *Olgu ve değer problemi*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 35, 359-361.
- Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Türkçe Sözlük, (2008). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oğuz, Ö. (2008). Unesco ve geleneğin ustaları, *Milli Folklor*.
- Oral, Ü. (2008). *Çocuklara Karagöz ile Hacivat*. İstanbul: Nar Yayınları
- Oral, Ü. (2009). *İbiş ve Karagöz*. İstanbul: Bilgecan Yayınları.
- Oral, Ü. (2009). *Karagöz ile Hacivat söyleşmeleri*. İstanbul: Bilgecan Yayınları.
- Oral, Ü. (2009). *Karagöz ve trafik*. İstanbul: Bilgecan Yayınları.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili Dergisi*, 602.

- Özdemir, Nebi (2006). *Reklâmcılık sektörü ve Karagöz. Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Karagöz Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara.
- Öztürk, Z. (2005). Onbeşinci yüzyıl şairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Zeliha mesnevisinde işlenen değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 41-72.
- Robbins, A. (1993). *Sınırsız güç* (çev: M. Değirmenci), İnkılap Kitapevi: İstanbul.
- Şen, Ü (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şişman, B. (2009) Türk gölge oyunu'nun konularının ve suretlerinin *güncelleştirilmesi*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 611-616.
- Ulusoy, K. (2007). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ve ahlak eğitimi ilişkisi üzerine görüşleri (*Sakarya İl Örneği*). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 155-177.
- Ünal, C. (1981). Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:301, Eğitim Psikolojisi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Teaching Values through Karagoz Shadow Plays in Turkish Language Education

Tazegül DEMİR*

Banu ÖZDEMİR**

Abstract

Values and Transmitting Values

Values are defined as “the regard of that something is held to deserve, preciousness; the whole of the materialistic and spiritual elements that include social, cultural, economic and scientific values of a nation; the existence or the style of life considered as ideal by an individual or society; the right or wrong guidance that lead an individual to feel or live in a specific way” (TDK, 2008; Akbaş, 2004; Doğan, 2004). Moreover, values, viewed as the judgments that help members of societies to build close relationships, hold them together, and ensure social continue, comprise individuals’ faces that are available both around them and others in their environment.

*Assist. Prof. Dr., Kafkas University Faculty of Education

Address for correspondence: Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 36100 Kars.

E-mail: tazegul_d@hotmail.com

**Research Assistant, Gazi University Faculty of Education

E-mail: banukurban@hotmail.com.

Dönmez (2006) listed the characteristics of values as follows:

- Values are permanent,
- Values are beliefs,
- Values are forms of behavior
- Values are choices,
- Values may indicate individual or social differences.

Transmitting Values in Turkish Language Education

Values are an indispensable component of education. It is possible to investigate value education in a specific field by placing the word “value” in front of education since values have affective structures; thus, it takes different methods, techniques, and educational attainments for individuals to acquire values. We cannot teach values as we do basic operations in Mathematics. Teaching values is itself a unique discipline (Akyol, 2010: 43). In brief, values education is an activity of transmitting values. Values have been in individuals’ lives since they are born. It is not important whether individuals are aware of this or not. However, the value awareness provided by schools can be planned and systematic. For example, while the information related to values are explicitly taught in some classes, value awareness is created indirectly and in hidden curricula, though not directly as in such classes as “History, Turkish language, and Turkish Language and Literature” (Ulusoy, 2007: 46).

The texts used as instruments in Turkish language classes are also the texts that include messages reflecting national, cultural, and moral values.

According to Aşıcı (2006: 248), there are two research areas of Turkish language through texts. These are:

- i. Improving students’ language skills through the analysis of language used in texts
- ii. Improving students’ individual and social values through associating the topic of the text and students’ experiences.”

Shadow Play

Karagöz, known as the Turkish shadow theater, dates back to years. Karagöz plays build upon public stories and daily life. The characters of Karagöz play represent typical ones. The events and people are dealt with superficially; ho-

wever, messages are presented to the audience through emphasizing the typical and important characteristics. Karagöz and Hacivat are the two main characters.

Karagöz represents the public, whereas Hacivat belongs to the higher social class. Each issue and event in Karagöz plays are presented as a comedy. Comic elements are at the forefront of all the plays. Comic elements are presented through words and actions. Verbal comic elements are presented through ironies, misunderstandings and accent imitations. All the characters speak local accents. Comic elements related to actions are presented through quarrels, slapstick, and hitting an object or a person.

Karagöz is “*the cartoon of the period before cartoons appear*”. The Turkish Shadow Play has the characters, issues, and technical characteristics suitable to handle as the way children are now interested in (Özdemir, 2006: 48-49). Not only through its issues but also its various Karagöz characters, it also serves to the multiculturalism that is prioritized and emphasized around the world. It plays a crucial role in creating a high spirit of art through its music, costumes, and architecture. Accordingly, Karagöz should be used as a serious educational material, not just to improve literary pleasure or invoke humor. Karagöz should not be only identified with Ramadan, but should be a tool used in values education through its traditional, historical, reliable (Özdemir, 2006: 47) roots and image. It should be kept in mind that Karagöz, one of the best bridges that connect past to the present, will be an invaluable source considering the importance of values.

Aim

The study aims to conduct a case study on the use of Karagöz plays, selected through simple random sampling method by the researchers, as materials of transmitting values in Teaching Turkish through analyzing these plays in terms of values of being fair, attaching importance to family unity, peace, being scientific, being hard-working, cooperation, sensitivity, honesty, aesthetics, tolerance, hospitality, freedom, attaching attention to being healthy, respect, love, responsibility, hygiene, and being helpful.

Methodology

Research Model

The study used document analysis, which is one of the qualitative research methods.

Study group

The study group of the research includes the shadow plays determined through simple random sampling method by the researchers. The study was limited to the texts entitled “Dairy Pleasure” (Mandıra Safası), “Kütahya Fountain” (Kütahya Çeşmesi), “The Play of Karagöz as a Bride” (Karagöz’ün Gelin Olması Oyunu), “Bloody Poplar” (Kanlı Kavak), “The Play of Stupid Guard” (Aptal Bekçi Oyunu), “The Play of Turkish Bath” (Hamam Oyunu), “Bloody Nigar” (Kanlı Nigar), “Karagöz and Hacivat for Children” (Çocuklara Karagöz ile Hacivat”, “İbiş and Karagöz” (İbiş ve Karagöz), “Dialogues Between Karagöz and Hacivat” (Karagöz ile Hacivat Söyleşmeleri, and “The Academy of Karagöz” (Karagöz Akademisi”.

Data Collection Instrument

“The Value Examining Form”, created through the values determined in the curriculum and guide of the Primary School Social Sciences Class (grades of 4-5 and 6-8) was used as the data collection instrument. “The Value Examining Form” was applied to the scripts of the shadows plays, and the values were determined, and their use of teaching materials was exemplified.

Findings and Interpretation

Since the value of “Being Fair” is identified with the characters of Karagöz and Hacivat, it is frequently included in the scripts of the shadow plays.

The value of “Attaching Importance to Family Unity” is one of the frequently emphasized values throughout the shadow games since both Hacivat and Karagöz represents the characters with a steady family life.

The value of “Peace” were expected to be one of the values that serve as the backbone of the shadow plays that aim to determine and cope with social disruptions; however, it has been noticed that this value is not common in the scripts analyzed.

The value of “Being Scientific” is included in the scripts analyzed. It has been determined that this value is provided indirectly in some texts, while in others, it is provided and written explicitly.

The value of “Being Hard-working is determined to represent the activities that require physical power in the scripts analyzed. Moreover, it is also emphasized that being hard-working is also the way to be a good person.

The value of “Cooperation” is one of the most frequently values included in the shadow plays. This value is frequently noticed in the bilateral relations between Hacivat and Karagöz, who misunderstand each other every time but remain good friends.

The value of “Sensitivity” is among the values shared by individuals of a society to make things easier; however, no finding has been found to particularly emphasize this aspect of the value in the scripts analyzed.

The value of “Honesty” is one of the values that are not frequently included in the scripts analyzed. Yet, it is the value that could represent the character, Hacivat, and arouse sympathy for readers.

The value of “Aesthetics” is the value that is attributed by Karagöz to Hacivat, who represents the impolite character in almost all of the plays. It can be put forward that the scripts are informative considering this aspect of the scripts.

The value of “Tolerance” is a value that is not frequently used; however, it is an important value felt indirectly by Hacivat towards Karagöz.

The value of “Hospitality” is the value that should be frequently used in the shadow plays in which the characteristics of the Turkish society are represented in plain terms. Considering this aspect, it can be argued that the scripts are not sufficient to represent the value of “hospitality”.

The value of “Attaching Importance to Being Healthy”, commonly used with the value of “Hygiene”, is one of the frequently used values. The values of “Hygiene and Attaching importance to being healthy”, used particularly with the culture of “Turkish bath”, is most frequently used in the scripts analyzed. Moreover, this value is frequently cited in the script in which several messages are presented, such as smoking depicted as a bad habit.

The value of “Respect” is frequently used in the scripts for such situations as respect for each other, respect in family, respect shown by people of service to the public, showing respect to teachers and others that dealing with science. Providing many examples during the study serves as a model to transmit values to students through shadow plays.

The value of “Love” is one of the important values that are not much frequently used. However, the situations in which this value is presented indicate that the value is transmitted successfully. The values of being scientific and love are frequently presented together.

The value of “Responsibility” is one of the values that are not frequently included in the scripts analyzed. However, Hacivat could have criticized Karagöz for his irresponsible behavior and transmitted this value to the reader.

The value of “Being Helpful” is frequently used and emphasized as the basic values of the society in the plays. As to this perspective, it is possible to state that shadow plays are very useful for exemplifying the value of being helpful.

Conclusion and Suggestions

Based on the findings of the study, shadow plays can be considered as the rich sources of examples as to teaching values and characters. Considering that the second grade primary school students are interested in Hacivat-Karagöz plays and that these scripts are rich sources of values, it can be argued that this kind of scripts should be included in the primary school curricula as basic resources.

Shadow plays should particularly be included in the main course books of Turkish language classes as well as social sciences. Moreover, these plays should be provided as complementary teaching materials if it is not possible to include them in the course books of these classes.

Karagöz opens its curtains through its great opportunities for teaching universal values as well as our local values and concepts as long as we should know how to benefit from these opportunities. Karagöz plays provide educators with great technical opportunities through the way it presents issues, characters’ openness to both development and change, and the structure that can include new characters. However, the efforts of some of the scriptwriters are not sufficient and effective in making these plays reach a large audience. Therefore, it is necessary to help Karagöz plays reach a larger audience and be updated. However, while the plays are updated, it is important not to change the gist of these plays. The old and new puppeteers should be introduced to children and young people and the previous forms of Karagöz plays should also be presented to young people in terms of transmitting culture. However, since the approaches of teaching values and character education requires studies conducted systematically through using specific scripts, Karagöz plays can be performed through using the new scripts written in line with these approaches. Accordingly, script-writing contests can be organized.